

Rechtspraak

Maakt samen leven mogelijk

GRATIS
NEEM MEE

Versterk de rechtsstaat

KOFFIE EN TISSUES BIJ DE
SCHULDENFUNCTIONARIS

REUS TOONT WIJSHEID BIJ
AMSTERDAMSE RECHTBANK

DE WERKDAG VAN SNELRECHTER
ARIE VAN DE WETERING

Inhoud

Redactioneel

We leven in een rechtsstaat. Gelukkig maar, want dat betekent dat je naar de rechter kunt als je vindt dat jou onrecht is aangedaan. Door je buurman, een bedrijf of de overheid, dat maakt niet uit: niemand staat boven de wet.

In dit blad kom je de rechtsstaat overal tegen. We leggen uit hoe een voorlopige voorziening kan voorkomen dat de gemeente alvast bomen kapt terwijl de juridische strijd daarover nog niet voorbij is. Je leest hoe de rechtsstaat heeft geleid tot gratie voor een man met levenslang. En hoe het in een rechtsstaat ook mis kan gaan, waardoor mensen groot onrecht wordt aangedaan. Zoals in de kindertoeslag-affaire. Hoe kan je voorkomen dat zo iets weer gebeurt? Rechters onderzoeken hun rol daarin.

We vertellen hoe de nieuwe regering straks kan helpen de rechtsstaat te versterken. Zo zou procederen goedkoper moeten worden voor wie minder te besteden heeft. De mogelijkheid om je recht te halen mag geen geldkweszie zijn. Blader naar pagina 7 en lees wat er nog meer beter kan, om iedereen toegang tot de rechter te garanderen.

Maar we verbeteren ook zelf. Overal in het land verzinnen rechters nieuwe manieren van werken, waardoor ze niet alleen uitspraak doen in een conflict, maar ook de weg wijzen naar een oplossing van onderliggende problemen. Lees 'Eerste hulp bij schulden' maar eens.

COLOFON Rechtspraak nummer 1, maart 2021 (negende jaargang). Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en is gratis op te halen bij de gerechten en het Juridisch Loket. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in Rechtspraak vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Redactie:** Rien Aarts, Simone Alderliesten (beeldredacteur), Sander van Ansem, Patrick van der Mee, Pauline van der Mije (eindredacteur) **Aan dit nummer werkten mee:** Martijn Delaere, Jackeliene Geeve, Aad Goudappel, Niels de Hoog, Arie Kievit, Bas Kijzers, Richard Mooyman, Eric van Nieuwland, Marcel Steinbach/Amsterdam Zuidas **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactie-adres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementen-administratie:** Adreswijziging of opzegging? Stuur de adresdrager naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmelden voor een individueel abonnement kan via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerd meer exemplaren aanvragen is ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** Gloedcommunicatie, Nijmegen **Druk:** Xerox/OBT, Den Haag

04

NIEUWS

Kort

06

INTUSSEN OP SOCIAL MEDIA

Advocaten pleiten
in studentenkamers

07

COVERVERHAAL

Nieuwe regering, sterkere rechtsstaat?

11

DIE ZAAK VERGEET IK NOOIT

Vissers vinden romp in koffer

12

OP DE ROL

Ferdinand kan zijn
vinkjes niet missen

14

COLUMN

Onzekere tijden

15

BESTE RECHTSPRAAK

Antwoord op lezersvragen

16

IN BEELD

Reus voor de rechtbank

18

RECHTSPRAAK IN BEWEGING

Eerste hulp bij schulden

21

PUZZEL

Wat staat hier?

22

WABLIEF?

Voorlopige voorziening

23

DE WERKDAG VAN

Snelrechter Arie van de Wetering

26

HOE ZIT DAT?

Gratie voor
levenslanggestrafte

28

BIJZONDERE RECHTER

Terrorismerechter
Jan van der Groen

Kort

Circa 70 procent corona-achterstand in strafrecht weggewerkt

Van de 16.000 misdrijfzaken die in het voorjaar van 2020 zijn uitgesteld omdat we met een lockdown te maken hadden, is zo'n 70 procent inmiddels afgehandeld. Dat blijkt uit cijfers van de Raad voor de rechtspraak. De raad verwacht dat de corona-achterstand in het strafrecht aan het einde van dit jaar helemaal is weggewerkt.

Speciale aanpak

Tussen 17 maart en 11 mei konden veel zittingen niet doorgaan door de uitbraak van het coronavirus. Daardoor bleven strafzaken op de plank liggen. Voor mensen die bij een rechtszaak betrokken zijn, is het belangrijk om zo snel mogelijk duidelijkheid te hebben. Daarom maakten

het Openbaar Ministerie (OM) en de Rechtspraak in de zomer een plan om de achterstand weg te werken. Rechtbanken begonnen met avondzittingen om verloren tijd in te halen, strafzaken werden vaker door één in plaats van drie rechters behandeld en het OM handelde meer zaken zelf af door een strafbeschikking (bijvoorbeeld een boete) aan te bieden. Wie het daar niet mee eens is, kan in beroep gaan bij de rechter. Bovendien keerden meer dan 70 gepensioneerde rechters terug om bij te springen.

Meekijken vanuit de klas

De rechtbanken zijn volop in bedrijf, maar toch ontbreekt er nog iets in de rechtszalen: groepsbezoek. Vooral scholieren komen normaal gesproken vaak kijken hoe zo'n zitting eigenlijk in zijn werk gaat, maar dat kan nu niet vanwege het coronavirus. De rechtbank Midden-Nederland biedt daarom samen met ProDemos (een instelling die voorlichting geeft over democratie en rechtsstaat) scholieren de mogelijkheid om online zittingen van de politierechter bij te wonen. Die rechter behandelt

eenvoudige strafzaken (zoals mishandeling, bedreiging, vernieling of diefstal) waar de officier van justitie niet meer dan een jaar gevangenisstraf voor eist. Als de zaak is besproken, volgt direct

de uitspraak. Zo kunnen scholieren van twaalf jaar en ouder deze strafzaken van begin tot eind volgen. Voorwaarde is wel dat dat onder toezicht van een leraar gebeurt, dus in de klas.

Meer informatie vind je op de websites van ProDemos en de rechtbank Midden-Nederland.

Minder jonge verdachten voor de rechter

Het aantal minderjarigen dat vanwege een misdrijf voor de rechter komt, neemt af. In 2019 behandelde de rechter bijna 5.800 zaken met een minderjarige verdachte, vijf jaar geleden waren dat er nog ruim 6.800. Vorig jaar ging het om 4.600 jongeren, maar door corona werden toen in alle leeftijdsgroepen minder mensen vervolgd voor een misdrijf.

De afname doet zich in heel Europa voor. Waar dat aan ligt, is niet bekend. 'Een oorzaak zou kunnen zijn dat jongeren tegenwoordig veel achter de computer zitten en minder op straat rondhangen', zegt kinderrechter Susanne Tempel.

Moord en doodslag

Opvallend is dat veroordeling voor (poging tot) moord of doodslag onder 18-minners juist vaker lijkt voor te komen. In 2015 halveerde het aantal zaken ten opzichte van 2010, van 98 naar 50 zaken. In 2016 zijn slechts 26 minderjarigen schuldig bevonden aan een van deze delicten. Maar in 2019 steeg dat aantal weer tot 49. Rechter Tempel heeft de indruk dat het aantal steekincidenten toeneemt in de zaken

die zij ziet. 'Dat zou een mogelijke verklaring kunnen zijn van de lichte toename in de moord- en doodslagcijfers. De groep minderjarigen die een delict plegen neemt af, maar het lijkt erop dat de delicten die gepleegd worden in ernst toenemen.'

Berechting van jongeren

Jongeren van 12 tot 18 jaar worden in beginsel berecht volgens het jeugdstrafrecht. Dat kenmerkt zich door een pedagogische aanpak en heeft tot doel jonge daders bij te sturen, zodat ze stoppen met het plegen van strafbare feiten. Vanaf 18 jaar geldt het

'Mediation blijkt goed aan te slaan in strafzaken met jonge daders'

strafrecht voor volwassenen, dat meer op vergelding is gericht. De rechter kan bij jongeren van 16 tot 23 afwijken van die strikte scheiding, als dat beter aansluit bij hun geestelijke ontwikkeling.

Mediation zeer succesvol

Mediation blijkt goed aan te slaan in strafzaken met jonge daders. Van de jeugdstrafzaken die vorig jaar zijn doorverwezen naar een mediator, is in 94 procent overeenstemming bereikt tussen dader en slachtoffer. Het doel van mediation in het strafrecht is dat de betrokkenen samen, onder begeleiding, naar een oplossing zoeken voor het aangerichte leed. Bijvoorbeeld doordat ze afspraken maken over een contactverbod en schadevergoeding en de dader spijt betuigt. De rechter kan daar rekening mee bij de afdoening van de strafzaak.

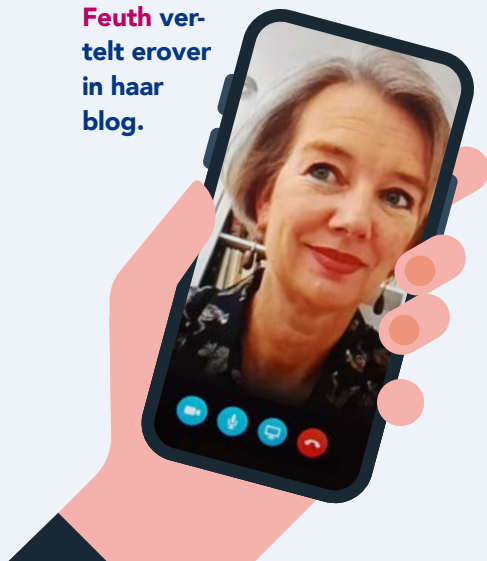

Op de Facebookpagina van de Rechtspraak (facebook.com/Rechtspraak) vind je nieuws, achtergronden en uitleg, maar ook posts over gekke en bijzondere dingen die in de rechtbanken gebeuren. En regelmatig een blogje van een rechter, griffier of bode.

 facebook.com/Rechtspraak

Optreden in de rechtszaal, hoe leer je dat eigenlijk?
De Limburgse rechter **Liesbeth Feuth** vertelt erover in haar blog.

Elk jaar keer ik een keertje terug naar mijn universiteit om op te treden als 'gastrechter' in de oefenrechtbank. Dat is het enige vak dat alle rechtenstudenten volgen om hun theoretische kennis in praktijk te brengen. Ze nemen het namelijk tegen elkaar op als officier van justitie en advocaat. In een tot rechtszaal omgebouwde collegezaal bepleiten zij hun zaak, met familie en vrienden als publiek. Zo ervaren ze aan den lijve hoe het is om een verdachte aan te klagen, of juist te verdedigen. Tenminste, zo ging het in het precoronatijdperk, toen de universiteits-campus open was. Deze keer kreeg ik het verzoek om skypend mijn rol te vervullen. Officieren en advocaten in ongewoon opgeruimde studentenkamers verschenen op mijn beeldscherm, netjes gekleed, vaak in zwart-

wit om het idee van een toga te benaderen. Sommigen achter zelfgebouwde katheders, bestaande uit een stapel afgedekte bierkratjes. Regelmatig verscheen een bordje op het scherm van de griffier, die de spreektijd scherp in de gaten hield: 'Nog één minuut!' of 'Afronden!' Ik had verwacht dat de studenten wel relaxed zouden zijn in hun vertrouwde omgeving, met de rechter op veilige afstand. Toch was de spanning bij de meesten van hun gezicht te lezen. Het was fijn dat de eindpresentaties na weken van voorbereiding toch konden doorgaan. Maar ik hoop dat we elkaar de volgend keer weer persoonlijk ontmoeten. Want voor een oefenrechtbank geldt, net als voor een echte: lichaamstaal oppikken en mensen op hun gemak stellen gaat beter als je ze echt in de ogen kunt kijken.

Denk je erover om zelf ooit bij de Rechtspraak te gaan werken? Houd dan ons LinkedInaccount in de gaten (nl.linkedin.com/company/de-rechtspraak).

Ben je vooral geïnteresseerd in het laatste rechtspraaknieuws? Volg ons dan op Twitter (RechtspraakNL).

Wie liever eens in de week op de hoogte wordt gehouden, kan zich gratis abonneren op onze wekelijkse nieuwsbrief (niewsbriefrechtspraak.nl).

Houd je meer van kijken dan van lezen? Volg onze stories op Instagram (@rechtspraaknl).

Nieuwe regering, nog sterkere rechtsstaat?

De verkiezingen zijn achter de rug, Nederland heeft gestemd. Nu is het aan de net gekozen Tweede Kamer om een nieuwe regering samen te stellen. Hoe kan die regering helpen onze rechtsstaat nog sterker te maken? Een wensenlijstje. >

In Nederland kan je naar de rechter als je het ergens niet mee eens bent. Zo is er altijd iemand die onpartijdig en onafhankelijk naar jouw zaak kijkt, wie je ook bent. 'Gemiddeld krijgt iedereen wel een keer in zijn leven te maken met de rechter', zegt Henk Naves, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. 'Als mensen gaan scheiden bijvoorbeeld, als ze ontslagen worden en het daar niet mee eens zijn of een bewindvoerder nodig hebben om hun geld te beheren. Het is een groot goed als je er op dat moment op kunt vertrouwen dat je rechten veilig zijn. Dat zorgt ervoor dat niemand bang hoeft te zijn voor machtsmisbruik of het recht van de sterkste.'

Houd rechtspraak betaalbaar

Voorwaarde is dan wel dat iedereen bij de onafhankelijke rechter terecht kan, zegt Naves. 'De toegang tot de rechter is niet voor niets een grondrecht. Er moeten zo min mogelijk drempels zijn als je naar de rechter wilt omdat je vindt dat je rechten worden geschonden.' Maar die drempels zijn er wel. Neem alleen al de kosten. Bijvoorbeeld voor het inschakelen van een advocaat of een deskundige die een rapport op moet stellen. Daarnaast moet je, voordat je een rechtszaak kunt starten, zogenoemd griffierecht betalen.

HENK NAVES

De hoogte van dat bedrag is wettelijk vastgesteld. Naves: 'Soms is daarbij de verhouding zoek. Burgers die naar de rechter willen voor een zaak met een groot financieel belang, bijvoorbeeld vanwege grote schade aan je huis door een aardbeving, betalen hoge griffierechten. Dat komt omdat de hoogte van het griffierecht gekoppeld is aan het bedrag waarover je procedeert. Dat geldt ook voor bedrijven en instellingen. Die betalen meer dan een particulier, maar grote bedrijven hebben meestal zoveel meer te besteden dat hun griffierechten in verhouding laag zijn.' Wie een rechtszaak verliest, moet vaak de griffierechten van de tegenpartij vergoeden. Omdat die voor bedrijven hoger zijn, moet je als burger fors in de buidel tasten als je een zaak tegen een bedrijf verliest. 'Op deze manier kan de keuze om wel of niet naar de rechter te stappen een geldkwestie worden. De hoogte van het griffierecht moet beter aansluiten op de situatie van de betrokken partijen,'

vindt Naves. 'In zaken die niet over miljoenen euro's gaan, moet het griffierecht worden verlaagd. Zo blijft het recht ook bereikbaar voor mensen die veel minder te besteden hebben.'

De rechter dichtbij

Er zijn ook andere manieren om het recht toegankelijker te maken. Zo hebben verschillende rechtbanken tegenwoordig een laagdrempelige spreekuurrechter, wijkrechter, regelrechter of overlegrechter. Dat ze verschillende namen hebben, is geen toeval; elke rechtbank kiest een eigen aanpak, zodat na afloop van de experimentele fase bekeken kan worden wat goed werkt en wat minder aanslaat. Wat ze gemeen hebben, is dat mensen heel makkelijk naar de rechter kunnen met een conflict (bijvoorbeeld met de buurman of de huisbaas) dat ze zelf niet kunnen oplossen. Een dagvaarding is niet nodig, stukken aanleveren ook niet.

TOEGANG TOT DE RECHTER IS EEN GRONDRECHT

In onze Grondwet staat dat iedereen toegang heeft tot een onafhankelijke rechter. Dat principe kent een lange voorgeschiedenis.

1805 | Artikel 69: De Regterlijke Magt wordt alleen uitgeoefend door Regters, ingevolge de Staatsregeling aangesteld. Geene Politieke Magt oefent eenigen invloed op de Regterlijke Magt uit.

1815 | Artikel 167: Niemand kan tegen zijn wil worden afgetrokken van den regter, dien de wet hem toekent.

1983 | Artikel 17: Niemand kan tegen zijn wil worden afgehouden van de rechter die de wet hem toekent.

**VERLAAG DE KOSTEN
VOOR KLEINERE ZAKEN**

Een rechtzoekende meldt zich aan via een eenvoudig formulier, de rechter nodigt de andere partij uit, bespreekt het probleem en helpt bij het zoeken naar een onderlinge oplossing. Lukt dat niet, dan hakt hij alsnog de knoop door. Deze vorm van rechtspraak is niet alleen laagdrempelig en goedkoop, maar heeft ook als voordeel dat mensen afspraken die ze zelf maken vaak beter nakomen dan een opgelegd vonnis. Zo kan de

‘Bij tegenspoed kunnen we niet opeens met minder rechtsstaat toe’

rechter helpen om slepende conflicten op te lossen, waarvoor mensen niet snel een (dure) traditionele rechtszaak aanspannen. De betrokkenen kunnen daarna verder met hun leven. De kans dat zij jaren later alsnog tegenover elkaar in de rechtszaal belanden, als de verhoudingen volledig zijn verziekt, wordt daardoor klein. De Rechtspraak vindt

MARC DE WERD

FOTO: DIRK GILLISSEN | © UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

AALT WILLEM HERINGA

FOTO: PHILIP DRIESSEN

het belangrijk dat de nieuwe regering – net zoals de vorige – blijft investeren in deze vorm van rechtspreken, die veel extra tijd kost.

Digitale toegang

Je kunt natuurlijk ook digitaal toegang tot de rechter hebben. Joost Hesseling is rechter en houdt zich bezig met de digitalisering in het civiele recht en bestuursrecht. ‘De coronacrisis heeft laten zien hoe belangrijk het is dat de Rechtspraak digitaliseert. Bijvoorbeeld dat procespartijen digitaal met de Rechtspraak kunnen communiceren.

Dat kan nu al met ‘veilig mailen’, maar we werken hard om meer mogelijk te maken, zoals toegang tot het digitale dossier in een zaak. En daar hoort wat mij betreft ook bij dat – ook als corona ons daar niet toe dwingt – het in bepaalde zaken mogelijk blijft om online zittingen te houden.’

In andere rechtsgebieden zijn al eerder stappen gezet op het digitaliseringspad, maar ook het civiele recht, bestuurs- en familierecht komen nu echt op gang. ‘Daar gaan we de komende jaren de procedures volledig digitaal maken,’ zegt Hesseling. ‘Eerst alleen voor wie dat wil, maar op den duur wordt digitaal procederen verplicht voor professionele partijen. Voor burgers geldt die verplichting niet, want ook iemand zonder computer moet naar de rechter kunnen stappen.

Het digitaliseren van de Rechtspraak zorgt ervoor dat de rechtspraak in Nederland niet alleen inhoudelijk op hoog niveau functioneert, maar ook moderner werkt: snel, transparant, voorspelbaar en digitaal toegankelijk. Dat is wat de samenleving van ons verwacht. De belastingaangifte gebeurt digitaal, bankzaken worden online geregeld en ook de knipbeurt wordt online ingepland. Een Rechtspraak die niet digitaliseert, verliest maatschappelijk vertrouwen.’

Geen politieke keuze

Al deze stappen om het recht dichterbij mensen te brengen zijn niet alleen erg belangrijk, maar kosten ook veel geld. Op dit moment bedraagt de begroting van de Rechtspraak zo’n 1 miljard euro per jaar. ‘Dat lijkt natuurlijk een enorm bedrag, maar hiermee redden we het eigenlijk maar net,’ zegt Henk Naves. Jaren van bezuinigen hebben er fors ingehakt. Wil de Rechtspraak met haar tijd meegaan dan is er structureel 100 tot 150 miljoen euro extra nodig. Een groot deel daarvan is bedoeld voor 200 nieuwe rechters, om rechtszaken sneller af te handelen.

Het geld dat de Rechtspraak krijgt, is onderdeel van de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De minister bepaalt dus hoeveel geld er beschikbaar is voor rechtspraak. >

GEEF RECHTSPREKENDE MACHT
EEN **EIGEN** BEGROTING

Naves: 'Daardoor bestaat het gevaar dat de financiering van de Rechtspraak afhankelijk wordt van politieke keuzes, zodat we bijvoorbeeld minder geld krijgen als er bezuinigd moet worden. Maar in tijden van tegenspoed kunnen we niet opeens met wat minder rechtsstaat toe.' Daarnaast vindt hij het principieel niet juist dat de rechtsprekende macht, een onafhankelijke staatsmacht, afhankelijk is van de portemonnee van een minister. 'Wat is er nodig om rechtszaken goed en tijdig af te doen? Alleen het antwoord op die vraag zou moeten bepalen hoeveel geld er naar de Rechtspraak gaat. Daar past een eigen, zelfstandige begroting bij, die ook bij economische tegenwind blijft zoals die is. Ik roep de nieuwe regering op hier werk van te maken. Het zou onze rechtsstaat flink versterken.'

Toetsen aan Grondwet

Zo spelen er meer principiële kwesties. In Nederland controleert de rechter of de overheid zich aan haar eigen regels houdt. Op die manier beschermt hij de grondrechten van mensen, die zijn vastgelegd in onze belangrijkste wet: de Grondwet. Maar de rechter mag wetten niet toetsen aan de Grondwet. Dat doet de politiek zelf als wetten worden gemaakt, is de gedachte. In alle andere Europese lidstaten kan de rechter wél beslissen dat een wet strijdig is met de grondwet, en daarom ongeldig. Gelukkig staan de meeste grondrechten ook in

internationale verdragen, maar de Rechtspraak vindt dat mensen een beroep moeten kunnen doen op de allerbelangrijkste wet van ons land als dat voor hun rechtszaak van belang is. Waar hebben we anders een grondwet voor, als de rechter de politiek er niet aan mag houden?

Aalt Willem Heringa, hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Universiteit Maastricht, begrijpt deze wens. Hij denkt dat het vertrouwen in de overheid groeit als de rechter meer ruimte krijgt om zaken aan de Grondwet te toetsen. 'De kritiek dat de rechter dan te veel op de stoel van de politiek gaat zitten, is in mijn ogen niet terecht. Controle op de wetten die de politiek maakt, draagt juist bij aan het vertrouwen van de burger in onze democratie. Het stimuleert de wetgever om zorgvuldiger te werken.'

Heringa verwijst naar de kindertoeslag-affaire, waarin duizenden mensen onterecht van fraude werden verdacht. 'Als een rechter die zaken had kunnen toetsen

'Rechtshouders moeten wetten kunnen toetsen aan de Grondwet'

aan de Grondwet of aan fundamentele beginselen, zoals het verbod van willekeur of van onevenredigheid, was er misschien eerder een einde gekomen aan de werkwijze van de Belastingdienst. Maar dat mocht niet, en internationale verdragen boden in dit geval geen soelaas.' Gelukkig besloot de Tweede Kamer als gevolg van deze affaire dat onderzoek gedaan moet worden naar de rechts-

JOOST HESSELING

bescherming van burgers, zegt Heringa. 'Ik hoop dat daar uitkomt dat rechters wetten wel aan de Grondwet en aan fundamentele beginselen mogen toetsen.'

Over de grens

Tot slot: onze bureaus. De Nederlandse Rechtspraak werkt samen met rechters in andere Europese landen. Bijvoorbeeld bij uitleveringsverzoeken of het verzamelen van bewijs. In een aantal landen staat de rechtsstaat meer en meer onder druk, het evenwicht tussen de staatsmachten raakt uit balans. Denk aan Polen, waar de regering met hervormingen de onafhankelijke positie van rechters aanvalt.

Marc de Werd, raadsheer bij het gerechtshof in Amsterdam, liep vorig jaar mee met een protestmars in Warschau. 'Daar lieten rechters uit heel Europa zien dat we achter onze Poolse collega's staan. We wilden een krachtig signaal afgeven aan Polen, maar ook aan de rest van Europa. Want sinds de Tweede Wereldoorlog is de rechterlijke onafhankelijkheid in Europa niet meer zo in gevaar geweest. Het is belangrijk dat de nieuwe regering in het buitenlandbeleid aandacht heeft voor de toenemende druk op de rechtspraak in een aantal Europese lidstaten. Al is het maar omdat ook Nederland gebaat is bij een sterke Europese rechtsstaat.' •

OOK DIGITALE TOEGANG
IS NOODZAKELIJK

Rechter Matthijs van Seventer oordeelde over doodslag en het wegmaken van een lijk

'Vissers vonden koffer met een romp erin'

'Een zaak die mij nog altijd helder voor de geest staat, speelde 30 jaar geleden. Twee sportvissers die in de Ringvaart van de Haarlemmermeer aan het vissen waren, stuitten op een koffer met daarin de romp van een man. Het bleek te gaan om een twintiger, die het slachtoffer was geworden van een ruzie met een leeftijdgenoot. Waar de ruzie precies over ging weet ik niet meer, maar wel dat het volledig uit de hand is gelopen. De verdachte heeft toen een mes gepakt en de ander dodelijk verwond. Daarna sloeg de paniek toe. Hij had opeens een lijk in huis en moest ervan af, maar hoe?

In een opwelling is hij naar de Gamma gereden om een decoupeerzaag te huren. Zijn idee was om daarmee het lichaam aan stukken te zagen, zodat hij het makkelijker kon vervoeren. Daaruit blijkt al hoe ondoordacht het was, want dat lukt natuurlijk nooit. Uiteindelijk is het met een bijl en een mes wel gelukt. Maar waar moest hij het lichaam laten? Hij reed in een chaotische toestand terug naar de winkel om een koffer en vuilniszakken te kopen. De romp heeft hij, verpakt in een Samsonite-koffer, in de Ringvaart gegooid. Toen die was gevonden en de verdachte in beeld kwam, heeft hij direct

bekend. Op zijn aanwijzingen zijn de armen, benen en het hoofd van het slachtoffer, apart verpakt in vuilniszakken, teruggevonden langs de Vliet tussen Voorburg en Leiden. Eén van de onderbenen is nooit boven water gekomen.

Het was een uitzonderlijke zaak. Met dit soort criminaliteit waren wij in de jaren 90 nog helemaal niet bekend. Gek genoeg kan ik mij van de zitting zelf niet veel meer herinneren, maar de foto's in het dossier staan op mijn netvlies geëetst. Ik sloeg de map open om de zaak voor te bereiden en werd zonder waarschuwing vooraf met schokkende close-ups geconfronteerd.

Je denkt bij de vondst van losse lichaamsdelen misschien aan geharde criminelen die hun sporen uit willen wissen. Maar mij staat juist bij dat dit vrij gewone jongens waren, bij wie een woordenwisseling gruwelijk uit de hand is gelopen. Uit het impulsieve en ondoordachte handelen van de verdachte bleek wel dat hij vooraf niet het plan heeft gehad om het slachtoffer te doden. Hij is veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf voor doodslag en het wegmaken van een lijk.'

**'De foto's
staan op mijn
netvlies geëetst'**

'Die vinkjes geven me rust'

Martijn Delaere reist het land door om verslag te doen van alledaagse rechtszaken. In Enschede is de huisbaas van Ferdinand naar de voorzieningenrechter gestapt. Hij wil de huur opzeggen omdat de student te veel zebravinkjes in zijn kleine studio houdt.

TEKST: MARTIJN DELAERE | ILLUSTRATIE: NIELS DE HOOG

Ferdinand* neemt net voor het begin van het studiejaar zijn intrek in een kleine studio aan de rand van Enschede, op een kwartiertje fietsen van de universiteit. Hij mag daar geen huisdieren houden, maar de huisbaas kan ermee leven als Ferdinand een kooi 'voor het houden van een paar zebravinkjes' installeert. Dit zijn populaire vogeltjes, vrolijk en altijd in de weer. Het mannetje zingt en heeft een dieprode snavel, het vrouwtje kwettert en heeft een oranje snavel.

Geur

Als de verhuurder begin september poolshoogte neemt, ziet hij drie grote voliëres in Ferdinands studio staan.

Hij telt daarin zeker vijftien gevederde vrienden. Dat was niet de afspraak! Ferdinand heeft hem misleid. 'In de studio en het publieke halletje hangt een penetrante geur die overeenkomt met die in een dierenspeciaalzaak.' Hij ziet bakjes met vogelzaad op de grond staan. De vloer is smerig. Het kan niet anders of de zebravinkjes fladderen door de kamer! Omdat Ferdinand een elektrische kachel heeft neergezet, vermoedt de verhuurder dat hij een subtropisch klimaat voor de vinkjes wil creëren.

Schoon

Ferdinand wil de voliëres niet weghalen en dus stapt de huisbaas naar de voorzieningenrechter. Hij moet zijn studio ontruimen en de sleutels inleveren. Als de rechter dat te gortig vindt, zou hij Ferdinand moeten dwingen om zich te beperken tot één kooi met maximaal vier vogeltjes. 'Maar in het huurcontract staat dat ik zebravinkjes mag houden', zegt Ferdinand tegen rechter Marsman in de Enschedese rechtszaal. Een expliciet aantal is nooit genoemd. 'Ik heb de verhuurder helemaal niet misleid. De vloerbedekking is netjes. Ik maak de kooien elke week schoon en ben zuinig op de studio.'

Kachel

Omdat de zebravinkjes niet mogen rondvliegen is het belangrijk om ze de ruimte te geven in een grote kooi, aldus

Ferdinand. 'Het is beter om meer kooien te hebben, dan kun je de mannetjes van de vrouwtjes scheiden en kunnen ze niet broeden. Er zijn nooit klachten geweest van de medebewoners over stank of overlast.' Dat hij de studio verwarmt met een elektrische kachel heeft niets te maken met de zebravinkjes. Die hebben geen hitte nodig. 'Ik doe dat omdat de studio met de cv niet warm te stoken is.'

Herdershond

Ferdinand geniet van de vogeltjes, ze geven hem rust. 'De verhuurder maakt mij juist onrustig. Hij neemt tijdens zijn wandelingen in de buurt altijd zijn herdershond mee. Ik ben bang voor dat beest.' De huurbaas vertoont 'stalkgedrag', vindt Ferdinand. En er is schimmel in de studio door de ondeugdelijke ventilatie. Kortom: als iemand zich niet houdt aan de huurovereenkomst, dan is het wel de verhuurder. Ferdinand moet niet uit zijn studio worden gezet, de huur zou moeten worden verlaagd!

Frustratie

Rechter Marsman ziet een uitspraak over de vinkjes en het vermeende wanbeheer door de verhuurder totaal niet zitten. 'De huur is pas begonnen en u vraagt mij allebei nú al om dwangsommen op te leggen. Dat is een slecht voorteken. Ik hoop dat we vandaag een kentering in de verhoudingen kunnen aanbren-gen, anders ziet u elkaar de komende

jaren alleen maar in de rechtszaal. Procederen kost u veel geld en het geeft vaak alleen maar meer frustratie. Het zou veel beter zijn als u vandaag met elkaar bekijkt hoe u verder gaat.'

'Het ruikt er naar dieren-speciaalzaak'

Stress

Voordat ze de kempfanen de gang op stuurt, wil de rechter nog een paar dingen weten. 'Hoeveel vogelkooien staan er nu eigenlijk in de studio?' Ferdinand: 'Nu? Eén lege kooi.' De rechter: 'En hoeveel volle?' Ferdinand: 'Nul.' De rechter: 'U hebt helemaal geen vogeltjes meer?' Ferdinand: 'Ze zijn bij mijn ouders. Daar

slaap ik nu vanwege de stress.' De rechter: 'Dat geeft toch juist aan dat u met elkaar rond de tafel moet gaan zitten?' Ferdinand: 'Dat is altijd mijn bedoeling geweest, maar de verhuurder wilde niet luisteren en dreigde met boetes.'

Muiten

'Mijnheer wilde in de gesprekken zijn gelijk halen en zoveel mogelijk vinkjes in huis halen', reageert de verhuurder. 'We hebben het nooit gehad over de grootte van de kooien; je denkt automatisch aan een kooi voor parkietjes. Deze vogelkooien zijn heel anders. Ik moest druk zetten, anders heb ik straks helemaal niets meer te vertellen over het huurcontract. Ik wil niet dat mijn andere huurders gaan klagen. De bewoner op nummer 3 vertelde over stankoverlast, de mevrouw op nummer 1 ook. Ik verhuur al 20 jaar kamers en weet dat je op iedere klacht snel moet reageren; anders gaan ze muiten hoor!'

Afspraken

'En nu stuur ik u de gang op', zegt de rechter. 'Als u tot afspraken komt, dan stellen we die samen op. Het is niet vrijblijvend. Komt u over een kwartiertje maar terug.'

Na 40 minuten keert het gezelschap terug in de rechtszaal. 'We zijn eruit, maar het gaat anders dan u misschien had verwacht', zegt de juridisch adviseur van de verhuurder. 'De huurovereenkomst eindigt op 31 januari. Een makelaar maakt de eindafrekening, waarna de borg wordt teruggestort. Kleine beschadigingen tellen niet mee.' De griffier zet het akkoord op papier. Misschien waren de vinkjes het struikelblok, misschien zag Ferdinand de studio gewoon niet meer zitten, het komt niet meer ter sprake. Maar de kantonrechter is tevreden. 'Goed dat het conflict uit de wereld is.'

* Dit is niet zijn echte naam.

A portrait of Michael de Valk, a man with grey hair and a beard, wearing a blue patterned shirt and a dark jacket. The portrait is positioned on the left side of the page, partially overlapping the pink background.

Onzekere tijden

Voor bestuursrechters zijn het onzekere tijden sinds 'Ongekend onrecht' is verschenen, het rapport over de gang van zaken rond de kinderopvangtoeslag. Het komt niet vaak voor dat politici een inhoudelijk oordeel geven over de rechtspraak. En dat oordeel is bepaald niet mals. De rechters hebben gefaald in hun belangrijke taak: de burger rechtsbescherming bieden, schrijft een parlementaire commissie in het rapport. Dat komt wel even bij je binnen als rechter.

Als jurist ben ik geneigd in de verdediging te schieten met vragen als: mag de politiek zich zo uitlaten over het optreden van de rechter? Waar is dat oordeel op gebaseerd, klopt het allemaal wel? En heeft de commissie kritisch genoeg gekeken naar de rol van de Tweede Kamer? Die is samen met het kabinet verantwoordelijk voor de wetgeving, die wij als rechters moeten toepassen. Toch zijn dat niet de belangrijkste vragen. Voor mij heeft deze geschiedenis duidelijk gemaakt dat er iets gebeurd is wat nooit had mogen gebeuren.

Namelijk dat kleine, veelal onbeduidende foutjes bij het aanvragen van kinderopvangtoeslag ertoe hebben geleid dat veel mensen tot fraudeur werden bestempeld en vaak duizenden euro's moesten terugbetalen. Met alle gevolgen van dien, tot huisuitzettingen aan toe. Hoe komt het dat we dát niet hebben kunnen voorkomen? Zijn er andere situaties denkbaar waarin iets vergelijkbaars kan gebeuren? Dat zijn de vragen waar wij een antwoord op moeten zoeken. Wat mij betreft niet alleen de bestuursrechters, maar ook straffen civiele rechters. Ook in die rechtsgebieden kan onrecht op de loer liggen.

Eén ding is nu al duidelijk. We zullen meer moeten kijken naar individuele omstandigheden in elke rechtszaak, en iets minder naar de regels. Dat heeft wel een keerzijde. Onze uitspraken zullen minder voorspelbaar worden. Het zijn dus niet alleen onzekere tijden voor de rechters, maar ook voor bestuurders, politici en advocaten. En uiteindelijk ook voor de burger.

Beste rechtspraak,

Als ik op het nieuws zie dat agenten, brandweermannen of ambulancebroeders worden aangevallen, draait mijn maag om. Mensen die dat doen moeten wat mij betreft altijd de cel in, die lachen om een taakstraf. Ik ben dus voor een taakstrafverbod, maar rechters niet. Vinden zij het dan niet verschrikkelijk?

Natuurlijk vinden ook rechters geweld tegen hulpverleners onacceptabel. Om die reden straffen ze in zulke gevallen nu al veel hoger dan bij andere geweldszaken. Soms zelfs dubbel zo zwaar. Maar rechters vinden een verbod om taakstraffen op te leggen geen goed idee. Zij proberen met hun straffen de kans op herhaling zo klein mogelijk te maken. Daarvoor is nodig dat ze de ruimte houden om rekening te houden met bijzondere omstandigheden en een andere straf dan celstraf op te leggen, als dat beter past. Daar komt bij dat een taakstrafverbod geen oplossing is voor het probleem. Onderzoek laat zien dat een zwaardere straf niet voor minder geweld zorgt.

Als advocaat heb ik binnenkort een online zitting. Ik vroeg mij af: ben ik bij dit soort zittingen verplicht om een toga te dragen?

In de rechtszaal is het voor rechters, griffiers, officieren van justitie en advocaten wettelijk verplicht om een toga te dragen. Vanwege de coronacrisis vinden rechtszittingen nu ook online plaats en hier geldt die verplichting niet. Toch vindt de Rechtspraak het wenselijk dat er ook bij dit soort zittingen een toga wordt gedragen, omdat de functie van het gewaad daarbij net zo goed van toepassing is: de toga laat zien dat deze procesdeelnemers aanwezig zijn vanuit hun professionele rol en niet als privépersoon. Hun persoonlijke opvattingen doen niet ter zake.

Ik las in de krant dat er snelrecht is toegepast na de rellen rond de invoering van de avondklok. Waarom is er eigenlijk gekozen voor deze snelle aanpak?

(Super)snelrecht is een samenwerking tussen Openbaar Ministerie en de Rechtspraak waarbij verdachten snel voor de rechter komen. Dat kan alleen bij eenvoudige strafzaken waarin geen nader onderzoek nodig is. Snelrecht heeft grote voordelen. De zaken stapelen zich niet op; rechters kunnen direct effectief ingrijpen. Hun uitspraken hebben meer betekenis als de feiten en emoties nog vers zijn. En zowel verdachten als slachtoffers weten meteen waar ze aan toe zijn. Vind je het leuk om te lezen hoe het eraan toegaat op zo'n snelrechtzitting? Blader dan door naar [pagina 23](#).

VRAGEN? HET RSC WEET RAAD

Heb je algemene vragen over rechtspraak? Neem dan contact op met het Rechtspraak Servicecentrum. Webcare medewerkers en telefonisten zitten vanaf 8 uur 's ochtends klaar om al jouw vragen te beantwoorden, maandag tot en met donderdag tot 8 uur 's avonds en vrijdag tot half 6. Je kunt je vragen stellen op Facebook (facebook.com/rechtspraak) of Twitter (@RechtspraakNL). Bellen kan ook: 088-361 61 61.

Reus voor de rechtbank

Bij de gloednieuwe rechtbank aan de Parnassusweg in Amsterdam, die dit voorjaar opengaat, houdt een bijzonder wezen de wacht: een reus in trainingsbroek. Het vijf meter hoge beeld stelt de poortwachter van de rechtbank voor, maar heeft niets van een strenge bewaker. Hij verzacht juist het beeld van het imposante, strakke gebouw.

Wie naar de rechter moet, is altijd wat gespannen. De reus roept met zijn vriendelijke uitstraling nieuwsgierigheid op. Mensen lopen op hem af, voelen even

aan zijn broek van roestvrij staal of bekijken wat er in zijn grote bronzen hand ligt: een uil, een pijl en een eikel. Symbolen van wijsheid, volharding en bescherming. Zo zorgt het beeld voor ontspanning.

De Amerikaanse kunstenaar Nicole Eisenman gaf haar beeld de naam 'Love or Generosity', verwijzend naar een citaat van de Verlichtingsfilosoof Spinoza. Wie zich laat leiden door rede, schreef hij, streeft ernaar om haat, woede en verachting te beantwoorden met liefde of edelmoedigheid.

Eerste hulp bij schulden

FOTO: BAS KIJZERS

Door de coronacrisis hebben steeds meer mensen schulden waar ze niet meer vanaf komen. Rechters zien dat en bedenken allerlei manieren om ervoor te zorgen dat zij snel de juiste hulp krijgen. Een online spreekuur bijvoorbeeld, een hulpverlener in de rechtszaal of een schuldenfunctionaris op de rechtbank. 'Als de nood hoog is, heb je iemand nodig die de vicieuze cirkel doorbreekt.'

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE

Albert Dekker (niet zijn echte naam) zit een beetje zenuwachtig in de spreekkamer van schuldhulpbureau Stadsrings1 in Amersfoort. Samen met schuldhulpverlener Sabrina Beekvelt en professioneel bewindvoerder Joyce Brons wacht hij op de rechter. Die beslist vandaag of Brons zijn geldzaken kan gaan beheren. Plotseling floept het scherm aan dat aan de muur hangt. Kantonrechter Penders en haar griffier verschijnen in beeld. 'Goedemorgen!', zegt de rechter. 'Ik hoor en zie u niet.' Maar binnen een minuut loopt de verbinding gesmeerd. De zitting gaat van start. 'Eens even kijken wie er allemaal zijn', inventariseert de rechter.

Online spreekuur

De rechtbank Midden-Nederland houdt sinds september twee keer per week online spreekuur bij Stadsrings1, dat in opdracht van de gemeente Amersfoort mensen met schulden helpt. Komt een hulpverlener tot de slotsom dat iemand zijn financiën echt niet zelf kan beheren

en dus een bewindvoerder nodig heeft, dan neemt hij de klant mee naar het online spreekuur. Het doel: snel en laagdrempelig een bewindvoerder toewijzen, zodat de schulden zich niet blijven opstapelen.

'Normaal dien je daarvoor een verzoekschrift in', vertelt rechter Jenny Hofman, een van de initiatiefnemers. 'Dat wordt ingevoerd in de administratie, er gaat een ontvangstbevestiging uit, de griffie maakt een dossier aan, controleert of alle stukken er zijn en vraagt op wat er nog ontbreekt. Dan moet er nog een zitting worden gepland. Je bent zo drie maanden verder. Deze aanpak is veel simpeler. Wij gaan blanco het gesprek in, stellen vragen, geven uitleg en nemen een beslissing. Daarna stuurt de bewindvoerder een verzoekschrift en binnen twee, drie weken is de zaak rond.'

Geen overzicht

Als rechter Penders de namen van de aanwezigen heeft genoteerd, richt ze zich tot Albert Dekker. 'Meneer, waarom

wilt u een bewindvoerder?' 'Ik kan rekeningen niet goed overzien', zegt hij. 'U heeft schulden?' 'Nee, geen schulden.' 'O?', reageert de rechter verbaasd. Zijn hulpverlener legt het uit: Dekker heeft bewind nodig om te voorkomen dat schulden ontstaan. Hij heeft werk en inkomsten, maar is licht verstandelijk beperkt en verslavingsgevoelig. Zijn ouders hebben altijd zijn geld beheerd. Dat kunnen ze niet meer, en zonder toezicht vliegt het de deur uit. 'Meneer is heel goed met zijn handen, maar niet met cijfertjes en geld.' En hij moet gaan sparen, vult de bewindvoerder aan: hij gaat begeleid wonen en heeft meubels nodig.

De rechter vraagt door naar zijn inkomsten en uitgaven. Ze wil duidelijk krijgen waarom bewindvoering nodig is. 'We moeten de situatie nog in kaart brengen', zegt de bewindvoerder, die Albert ook nog maar kort kent. 'Er zijn vreemde bewegingen te zien op zijn bankrekening.' Als de rechter zich ervan heeft verzekerd dat ook zijn ouders, broers en zussen ermee instemmen, weet ze genoeg. 'Mevrouw Brons gaat alle geldzaken met u doornemen', zegt ze. 'En als er iets is, kunt u het mij vertellen.'

'Er vloeien geregeld tranen, dan halen wij koffie en tissues'

Albert staat na een kwartiertje opgelucht buiten. 'Mensen vinden het eng dat bewindvoering via de rechter loopt', zegt hulpverlener Sabrina Beekvelt. 'Dit spreekuur geeft veel minder spanning omdat ze in een vertrouwde omgeving zijn en de vaste hulpverlener erbij zit.' Rechter Penders is blij dat de rechtbank van de administratieve rompslomp ver-

lost is. 'We krijgen de stukken naderhand en kunnen tijdens het spreekuur sturen op wat we nodig hebben. Het bevalt ons heel goed, we willen ook met andere gemeentes zo gaan werken.'

Rechter in de abri

Een klein uurtje verderop, in Arnhem, hangt de stad vol posters waarop ambtenaren en hulpverleners langslowende inwoners toespreken: 'Heb jij geldzorgen? Ik kan je helpen'. Die laatste zin is op sommige posters vervangen door 'Vraag om hulp'. Want de vrouw op die foto is geen hulpverlener, maar kantonrechter. 'Ik hang in allerlei abri's', lacht Jeannette Verspui. Maar de reden dat ze hieraan meedoet, is bloedserieus: ze wil dat mensen met schulden snel worden geholpen en grip krijgen op hun financiële situatie.

'Gemeentes zijn verantwoordelijk voor hulp bij schulden. Maar wij zien vaak mensen in de rechtszaal die helemaal niet bij de gemeente in beeld zijn. Daarom hebben we anderhalf jaar geleden Arnhem en Nijmegen gevraagd schuldhulpverleners naar onze kantonrolzitting te sturen. Dat bleek een groot succes. "Dit zijn precies de mensen die wij moeten hebben!", zeiden ze.' Nu zitten standaard hulpverleners in de rechtszaal. 'Als wij een zaak over bijvoorbeeld huurschuld of onbetaalde ziektekosten hebben behandeld, kunnen zij meteen met de betrokkene over mogelijke oplossingen praten.'

Narigheid

Verspui, teamvoorzitter van de kantonrechters in Gelderland, heeft jaren faillissementen en schuldsaneringszaken gedaan. Ze weet hoe groot de narigheid kan zijn als schulden zich blijven opstapelen. 'Sommige mensen zien we telkens terug in de rechtszaal. Dan kan ik elke keer een vordering van honderden euro's toewijzen, maar dat is zo zinloos. Die mensen kunnen het toch niet beta-

*Kom in actie als je een schuld hebt, het kan echt iedereen overkomen. Als je bij de kantonrechter komt, pak dan door en zet de volgende stap.' Jeannette Verspui - kantonrechter bij rechtbank Gelderland

Heb jij
geldzorgen?

Vraag om hulp
start op
arnhem.nl/geldzorgen

Samen komen we eruit!

Arnhem STAD

len, hun probleem wordt alleen maar groter. Ik zei altijd: u moet naar de gemeente hoor, daar kunnen ze helpen! "Ja, ja", was het dan. Maar ze gingen niet. Nu de hulpverlener in de rechtszaal zit, gaan mensen altijd dat eerste gesprek aan. En dan gaat het balletje rollen. Het is fijn om te zien dat iemand hulp krijgt bij wie het water aan de lippen staat.'

Geen uitweg

Mensen zien vaak geen uitweg meer als kleine schulden steeds groter worden door boetes, rente, incasso- en deurwaarderskosten. 'Veel mensen schamen zich, worden passief en trekken zich terug. Het kan jaren duren voordat ze hulp zoeken. Intussen wordt het ene gat met het andere gevuld en lopen ze toeslagen en uitkeringen mis. Ik had laatst een man op zitting die vanwege een huurschuld uit zijn huis was gezet, zonder uitspraak van de rechter. Dat kan helemaal niet. Maar hij wist dat niet en sliep dus maar buiten op een bankje.' Zo zijn er meer misverstanden. Dat de gemeente geen hulp biedt als je een eigen >

FOTO: ERIC VAN NIEUWLAND

ELLEN HOEVENAARS EN ANJA SJOUKEN

huis of onderneming hebt, bijvoorbeeld. 'Dat is niet meer zo. Sinds januari zijn gemeenten verplicht om snel in te grijpen als inwoners hun belangrijkste rekeningen, voor huur of zorgkosten, niet meer betalen.' Dan moeten ze wel contact weten te leggen. De gemeente Arnhem is daarom de posteractie en een campagne met filmpjes op social media gestart. 'Kom in actie als je een schuld hebt, het kan echt iedereen overkomen', zegt de rechter op haar poster. Ze hoopt daarmee ook de drempel naar de rechtszaal te verlagen. Want daar speelt hetzelfde probleem als bij de gemeente: mensen blijven weg, ze denken dat het allemaal geen zin heeft. 'Kom wel en doe je verhaal, is mijn oproep', zegt ze. 'Daar begint de oplossing.'

Schuldenfunctionaris

De rechtbank Rotterdam doet het anders. Daar schuiven geen mensen van de gemeente aan, maar hebben acht juridisch medewerkers een extra rol op zich genomen: die van schuldenfunctionaris. Merkt een rechter op de zitting dat iemand hulp kan gebruiken, dan belt hij op en komt een van de schuldenfunctio-

narissen naar de rechtszaal. 'Wij nemen de persoon in kwestie mee naar een spreekkamer', vertellen Anja Sjouken en Ellen Hoevenaars. 'Daar bespreken we wat de problemen zijn en vullen we een intakeformulier in voor schuldhulpverleners van de gemeente. Zij nemen binnen vijf dagen contact op met de hulpvrager.' Die directe actie werkt goed, is hun ervaring. 'Hup, boter bij de vis. We hebben tot nu toe zo'n 60 mensen doorverwezen.'

Sjouken en Hoevenaars zijn door hun werk gepokt en gemazeld in de wereld van schulden. 'Daardoor kunnen we goed uitleggen wat de mogelijkheden zijn en hoe het allemaal werkt. Daar hebben mensen geen idee van.' Sjouken vertelt over een recente zaak: 'Een man was zijn werk kwijtgeraakt en kon de huur niet meer betalen. Hij liep 7000 euro achter. De huisbaas wilde dat hij 500 euro per maand zou aflossen. Opgeteld bij de huur van 900 euro zou dat 1400 euro zijn. Waar moet hij dat geld vandaan halen? Hij deed geen oog meer dicht. Stel dat hij zijn huis uit moest, zijn vrouw en kinderen slapen daar. Dit gaat over de basis van je bestaan. Zie dan nog maar eens de weg naar een oplossing te vinden.' Hoevenaars: 'Je hebt dan iemand naast je nodig die de vicieuze cirkel doorbreekt.'

Koffie en tissues

Schulden ontstaan vaak door een opeenstapeling van pech. 'Er vloeien regelmatig tranen. Dan halen wij koffie en tissues.' Hoevenaars vertelt over een vrouw die na haar scheiding met een te dure huurwoning bleef zitten, werkopdrachten kwijtraakte en ook nog huurtoeslag moest terugbetalen omdat ze daar n et teveel voor had verdiend. Sjouken sprak een profsporter met wie het helemaal misging. 'Hij was door een

blessure uitgeschakeld en nam allerlei kleine baantjes aan, maar verdiende te weinig en kwam in de schulden. Daarna overleed ook zijn beste vriend nog. Op weg naar de rechtbank, vanwege zijn

'Onderweg naar de rechtbank overwoog hij van de Erasmusbrug te springen'

huurachterstand, liep hij over de Erasmusbrug en speelde met de gedachte eraf te springen. Ik heb snel contact gezocht met iemand van de gemeente. Zij regelde psychische hulp voor hem en hielp met achterstallige belastingaangiften. Wat bleek? Hij kreeg een heleboel terug en kon zijn schulden afbetalen. Dan gaat het licht weer aan.'

Corona

Ze zijn heel enthousiast over het project. 'De gemeente Rotterdam heeft armoedebestrijding hoog op de agenda staan en werkt enorm mee', zegt Hoevenaars. 'Maar corona heeft wel roet in het eten gegooid', zegt Sjouken. 'Wij moeten grotendeels thuis werken en kunnen dan niet naar de rechtszaal snellen als iemand hulp nodig heeft. Achteraf belen werkt niet; mensen met schulden nemen meestal niet op als ze een onbekend nummer zien. En mail beantwoorden ze ook vaak niet.' Ze hoopt snel op de oude voet door te kunnen, desnoods in haar vrije tijd. 'Want het is voor ons een kleine moeite en het kan mensen echt uit de penarie helpen.' •

Puzzelen

Welke juridische termen zijn verstopt op deze pagina?
Los gauw vier paardensprongen en twee woordslangen op, dan vind je ze!

A	A	E
I		S
S	C	T

▶

A	S	D
M		N
G	W	O

▶

O	E	I
P		D
I	O	L

▶

O	R	W
E		O
N	D	E

▶

Q	U	I	S
E	R	T	I
R	I	O	

▶

T	D	T	E
S	I	I	K
N	E	P	

▶

Wablief?

Voorlopige voorziening

Een voorlopige voorziening komt veel voor in het bestuursrecht, dat gaat over conflicten tussen burgers (of organisaties) en de overheid. Mensen kunnen de rechter om een voorlopige voorziening vragen als de overheid een besluit dreigt uit te voeren waar zij het niet mee eens zijn.

Stel: het college van b&w van een gemeente wil twaalf bomen kappen om ruimte te maken voor een monument. Omwonenden, die gehecht zijn aan hun groene uitzicht, schrikken daar erg van. Hun woongenot wordt aangetast, schrijven ze in een bezwaarschrift. Het plan is ook in strijd met het algemeen belang: er is al zo weinig natuur in de stad. Blijf dus van onze bomen af! Als dat niet helpt, kunnen de bewoners in beroep gaan bij de bestuursrechter. Het probleem is alleen dat een overheidsbesluit geldig blijft zolang zo'n bezwaar of beroep loopt. Dat betekent dat het kappen van de bomen intussen kan doorgaan. Daarom is er de mogelijkheid om via de zogeheten voorzieningenrechter op de rem te trappen. Hij kan beslissen dat het plan niet wordt uitgevoerd, totdat definitief over de kwestie is

beslist. Zo'n voorlopige voorziening kan over van alles gaan: bouwwerkzaamheden stopzetten bijvoorbeeld, of voorkomen dat je uitkering wordt beëindigd. De 'vliegtuigtrapvovo' was een tijdlang berucht: asielzoekers die in beroep waren gegaan tegen afwijzing van een verblijfsvergunning, probeerden op het laatste moment (terwijl ze al bijna in het vliegtuig zaten om uitgezet te worden) nog te bereiken dat ze de uitspraak in Nederland mochten afwachten.

Afgelopen zomer moesten verschillende horecabazen hun zaak tijdelijk sluiten omdat coronamaatregelen niet waren nageleefd. Er waren te veel mensen binnen of de zaak bleef langer open dan toegestaan. De exploitanten maakten bezwaar en vroegen de voorzieningenrechter het besluit te schorsen, om te voorkomen dat ze twee weken dicht moesten.

Ook in het civiele recht (tussen burgers en/of bedrijven) kan je de rechter om een voorlopige voorziening vragen. Daar wordt zo'n spoedeisende zaak meestal een kort geding genoemd.

**'Ik heb niet eerder
dit soort explosief
geweld gezien'**

De werkdag van
snelrechter Arie
van de Wetering

Eindhoven was een regelrecht slagveld, zondag 24 januari. Een demonstratie tegen de avondklok was uitgelopen op een dag vol rellen rond het 18 Septemberplein en het Centraal Station. ME-busjes en dienders werden bekogeld met bakstenen, een wagen van ProRail werd in brand gestoken, een supermarkt geplunderd. Het Openbaar Ministerie vond lik-op-stukbeleid op zijn plaats. Dus stonden vijf verdachten van de rellen begin februari al voor strafrechter Arie van de Wetering in Den Bosch. 'Ik ben nu veertien jaar rechter, maar heb niet eerder dit soort explosief geweld in een zaak gezien.'

TEKST: PATRICK VAN DER MEE | FOTO'S: ARIE KIEVIT

12.30 UUR Een half uur voor de zitting bladert rechter Van de Wetering nog druk door een stapel papier en checkt zijn mail. 'Veel benadeelde partijen hebben last minute schadeclaims ingediend. Dat betekent dat je tot het allerlaatste moment moet kijken welke mails er nog binnenkomen. Het hoort een beetje bij snelrecht, maar nu is het wel heel extreem. De politie heeft natuurlijk veel schade, maar ook grote winkelbedrijven. Ze claimen soms wel een ton. Bij lik-op-stuk beleid bestaat de neiging om ook de schade direct op de zitting af te willen handelen. Maar dit soort bedragen aan één verdachte toerekenen, daar is meer onderbouwing voor nodig.' Het gaat er bij snelrecht om dat daders meteen de gevolgen van hun acties ervaren, zegt de rechter. 'Daarbij proberen we altijd de balans te bewaren tussen snelheid en de zorgvuldigheid. Snelrecht betekent niet dat een zaak er in een kwartier doorheen wordt geduwd.'

13.00 UUR Een 29-jarige man uit Oss schuifelt de rechtszaal binnen, geflankeerd door agenten. Hij was in Eindhoven die dag, maar staat voor de rechter omdat hij drie dagen later twee wijkagenten in Oss heeft bestookt met dreigende berichten, foto's van de brandende ProRail-wagen en suggesties dat nu zij aan de beurt waren. Hij wilde rellen in zijn eigen wijk uitlokken. De wijkagenten voelden zich zo onveilig dat ze aangifte hebben gedaan. Op de vraag van de rechter wat hem bezielde, wetende hoe ernstig de Eindhovense rellen waren geweest, komt geen duidelijke verklaring. 'Ik zag wat de politie had gedaan allemaal. Daar wilde ik iets tegen doen,' zegt de beïnvloedbare man. Het komt hem op twee weken cel te staan. Ook moet hij de agenten elk 300 euro smartengeld betalen.

14.00 UUR De volgende verdachte, een 34-jarige man uit Mierlo, stond in de frontlinie in Eindhoven. Dat is op foto's in het proces-verbaal te zien. De officier somt op wat hem verweten wordt: hij gooide stenen naar politie-

mensen en -busjes, sloeg en schopte tegen een politiebusje en brak een spiegel af. 'Hij had bloedende handen door het breken van bakstenen.' De man beweert dat hij alleen maar koffie wilde drinken in Eindhoven en er zo in verzeild raakte. 'Ik drink wel vaker koffie in de stad.' Daar trapt de rechter niet in: 'We weten allemaal waar koffiedrinken voor stond in de uitnodigingen die op sociale media rondgingen.' Even later gaat het alleen nog maar over schadeclaims. De officier komt met een lange opsomming, gevolgd door uitgebreide repliek van de advocaat. 'Jammer', zegt Van de Wetering achteraf.

'De verdachte volgt het niet meer en het leidt af van waar het om gaat: wat hij die dag heeft gedaan. Schadeclaims kunnen ook later aan de orde komen, in een civiele procedure.' De man krijgt vijf maanden cel, waarvan twee voorwaardelijk, en moet ruim 21.000 euro schadevergoeding betalen.

15.30 UUR Een 19-jarige man uit Best maakte het wel heel bont. Hij gooide stenen naar de politie en politiebusjes, hielp de auto van ProRail omver te gooien én plunderde een supermarkt. Zes maanden cel (waarvan twee voorwaardelijk) en ruim 18.000 euro betalen, luidt het vonnis. 'Dat lijkt misschien mild, gezien de verzwarende feiten zoals plundering', zegt de rechter later. 'Maar hij heeft uit zichzelf alles bekend en spijt betuigd, die hij ook heeft omgezet in daden. Hij schreef een excuusbrief aan de politiechef en de burgemeester en hield een presentatie op school over wat hij die dag heeft gedaan. Dat heb ik meegewogen bij het bepalen van de straf.'

17.30 UUR De zitting is uitgelopen.

Twee verdachten die zijn aangevoerd uit het huis van bewaring hebben voor niets gewacht, hun zaken worden een andere keer behandeld. Voordat zij terug kunnen, moet de rechter hun voorarrest verlengen. Daar is hij nog wel even zoet mee. De laatste zaak had hij vandaag waarschijnlijk toch niet kunnen behandelen, zegt Van de Wetering. 'Die was niet echt geschikt voor een snelrechtzitting. Die jongen heeft stoornissen en woont beschermd, met heel veel begeleiding. Dat vraagt om extra onderzoek. Vanwege de korte termijnen moet je er juist bij snelrecht goed voor waken dat ieders rechten gewaarborgd zijn. Komt alles aan bod, zijn de feiten duidelijk genoeg, kun je daar conclusies aan verbinden? Bij de één ben je snel klaar, bij de ander is meer aandacht nodig voor de omstandigheden en de persoon van de verdachte. Daar moet altijd ruimte voor zijn.'

20.15 UUR Alles is afgehandeld. Rechter Van de Wetering kan naar huis. •

'De verdachte zette zijn spijt om in daden'

Een man die in 1984 tot levenslang is veroordeeld omdat hij zes mensen had doodgeschoten in het Delftse café 't Koetsiertje kreeg in januari gratie. Dat was sinds 1986 niet meer gebeurd. Hoe zit dat? Levenslang betekent toch dat iemand zijn leven lang gevangen blijft?

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE | ILLUSTRATIE: AAD GOUDAPPEL

Gratie voor man met levenslang

Levenslange gevangenisstraf is ingevoerd toen in 1870 de doodstraf werd afgeschaft. Daar hoorde bij dat veroordeelden gratie konden krijgen. Mensen opsluiten en zonder enige hoop in hun cel laten verpieteren, vond men toen erger dan de doodstraf. Het was dan ook gebruikelijk dat levenslanggestraften op een dag weer vrijkwamen, als dat verantwoord was. Maar in de loop der tijd veranderde dat. Seriemoordenaar Hans van Z. kreeg in 1986 nog gratie, zestien jaar na zijn veroordeling. Sindsdien is alleen een terminaal zieke man vrijgelaten om thuis te sterven. Levenslang was stilletjes veranderd, van een straf voor onbepaalde tijd in gevangenschap tot de dood erop volgt.

Gratie

Verzoeken om gratie worden al tientallen jaren niet meer ingewilligd. Het Forum Levenslang – een groep juristen, weten-

schappers en mensen die in het strafrecht werken – zet zich in voor een humane uitvoering van de straf. Volgens hun website hebben de drie langzittende gevangenen in totaal 68 rechtszaken gevoerd. Niet alleen over afgewezen gratieverzoeken, maar bijvoorbeeld ook over het weigeren van activiteiten voor de gevangene (zoals scholing, therapie of begeleid verlof) waarmee hij zich kan voorbereiden op een eventuele terugkeer in de samenleving. Zolang dat niet is gebeurd, wordt zeker geen gratie verleend.

Onmenselijk

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde in 2013 dat opsluiting zonder enig perspectief op vrijlating onmenselijk is en daarom niet mag. Nederlandse rechters werden daardoor terughoudend en legden liever 30 jaar cel op dan levenslang. De regering besloot daarom in 2017 de straf aan te

Hoe zit dat?

passen. Levenslang duurt in principe nog steeds een leven lang, maar veroordeelden komen wel in aanmerking voor een herbeoordeling. Een adviescollege onderzoekt na 25 jaar detentie of iemand toe is aan voorbereiding op terugkeer in de samenleving. Hoe heeft hij zich ontwikkeld? Is hij nog gevaarlijk? Welke impact zal zijn vrijlating hebben op slachtoffers en samenleving? Als de minister een positief advies van het college overneemt, start twee jaar later automatisch de gratieprocedure.

Wie beslist?

Formeel kan alleen de koning gratie verlenen, maar in de praktijk beslist de minister voor Rechtsbescherming. Hij vraagt onder meer advies aan het Openbaar Ministerie en het gerecht dat de straf destijds heeft opgelegd. Een belangrijke vraag is of de straf nu nog enig doel dient, zoals vergelding, anderen afschrikken die een vergelijkbaar misdrijf willen plegen of de samenleving beschermen tegen iemand die nog steeds gevaarlijk is. Het advies van de rechter weegt zwaar, maar de minister kan dat terzijde schuiven en anders beslissen. Daarvoor moet hij wel argumenten aandragen. De levenslanggestrafte kan tegen afwijzing van een gratieverzoek in beroep gaan bij de civiele rechter. Als die oordeelt dat de afwijzing niet goed is gemotiveerd, zal hij de minister opdragen een nieuw besluit te nemen.

't Koetsiertje

Terug naar het begin. De man die 38 jaar geleden om zich heen schoot in café 't Koetsiertje probeerde in 1998 voor het eerst gratie te krijgen. Hij werd onderzocht en overgeplaatst naar een tbs-kliniek, waar hij is behandeld en langzaam steeds meer vrijheid kreeg. Hij woont al jaren grotendeels buiten de muren, maar zijn (inmiddels vier) verzoeken om gratie leverden niets op. Tot dit jaar.

De rechtbank had geoordeeld dat de laatste afwijzing van de minister niet

goed was onderbouwd; hij moest een nieuw besluit nemen. De minister ging daartegen in beroep, maar verloor die zaak. Hij voerde namelijk tegenstrijdige argumenten aan, oordeelde het gerechtshof in Den Haag. Hij hield vast aan zijn standpunt dat gratie zou leiden tot grote maatschappelijke verontwaardiging en onbegrip bij de nabestaanden, terwijl hij eerder had erkend dat voortzetting van de straf geen enkel 'met de strafrechtstoepassing na te streven doel' meer diende. En een van die doelen is nou juist vergelding van het leed dat slachtoffers en samenleving is aangedaan. Hij sprak zichzelf dus tegen.

Discussie

Daarop besloot de minister de man alsnog voor te dragen voor gratie. Hij kon niet anders, schreef hij aan de Kamer. Hij had geen juridische argumenten meer om gratie tegen te houden en was bang dat rechters geen levenslang meer op zouden leggen na een nieuwe afwijzing.

'Een belangrijke vraag is of de straf nu nog enig doel dient'

Deze zaak vormt voor hem aanleiding om fundamenteel te kijken naar de verhouding tussen de minister en de rechter bij beslissingen over het vrijlaten van levenslanggestraften, staat in zijn brief. Daar wordt al langer over gediscussieerd. Er gaan stemmen op om die bevoegdheid aan de rechter te laten, die onafhankelijk en onpartijdig naar de zaak kijkt. Op die manier zijn veroordeelden niet afhankelijk van welke (politieke) wind er in de samenleving waait. •

'Deze verdachten doorgronden is moeilijk'

JAN VAN DER GROEN BEHANDELT TERRORISMEZAKEN

Jihadstrijders die terugkomen uit Syrië, mannen die met kalasjnikovs en bommen een grote aanslag willen plegen, rechter Jan van der Groen komt ze allemaal tegen in zijn rechtszaal. Hij maakt deel uit van het terrorismecluster van de rechtbank Rotterdam.

'Een verdachte kwam eens luid mopperend de extra beveiligde zittingszaal binnen', vertelt hij. 'Andere gedetineerden hadden hem vooraf gewaarschuwd: "Als je bij de rechtbank maar niet die kale krijgt." Toen hij mij zag, zong de moed hem in de schoenen.' Straft Van der Groen dan zo streng? 'De strafmaat voor terrorisme is hoger dan voor andere misdrijven. Deze man kreeg vier jaar cel en was het daar niet mee eens. In hoger beroep werd zijn straf verdubbeld.'

Hij werd in 2015 gevraagd een speciaal terrorismecluster op te zetten, na de aanslag op het Franse satirische weekblad *Charlie Hebdo*. De Nederlandse rechtspraak wilde beter voorbereid zijn op terrorismezaken. Twintig rechters en secretarissen kregen een training. Vanwege hun specialisatie worden grote terrorismezaken nu meestal in Rotterdam be-

handeld. 'Kennis van verschillende culturen en religieuze aspecten is belangrijk om dit werk goed te kunnen doen. Maar het blijft lastig om een goed beeld te krijgen van wat de verdachte beweegt. Bij terroristen met een islamitische achtergrond kom je in aanraking met een andere kijk op de samenleving. Zij beroepen zich vaak op hun zwijgrecht.' De laatste tijd is er ook veel aandacht voor terrorisme uit rechts- of links-extremistische hoek.

Een bekende zaak die Van der Groen behandelde, was die tegen Laura H. uit Zoetermeer. Zij kreeg 24 maanden cel (waarvan 13 voorwaardelijk) wegens voorbereidingshandelingen voor terroristische misdrijven. Ze faciliteerde haar man om zich aan te sluiten bij IS, oordeelde de rechtbank.

Geruchtmakend was ook de zaak tegen zes mannen die in een vakantiehuisje in Weert een grote aanslag voorbereidden: ze wilden met een auto een bomaanslag plegen en elders met kalasjnikovs op festivalgangers schieten, maar wisten niet dat er een undercoveragent van de AIVD in hun midden was. De mannen kregen celstraffen van tien tot zeventien jaar.

Meer weten? Zie 'Bijzondere Rechters' Op Rechtspraak.nl